

A vélemény elkészítését a Nemzeti
Együttműködési Alap pénzügyi támogatása tette lehetővé.

A MAGYAR LMBT SZÖVETSÉG VÉLEMÉNYE A FŐVÁROSI TELEPÜLÉSI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM HELYZETFELMÉRÉSI ÉS PROBLÉMA- FELTÁRÁSI RÉSZEINEK VÉLEMÉNYEZÉSI MUNKAANYAGÁRÓL

2016. augusztus 16.

**MAGYAR
LMBT
SZÖVETSÉG**

A Magyar LGBT Szövetség üdvözli, hogy a Fővárosi Közgyűlés 1772/2015.(12.02.) határozatával felkérte a főpolgármestert, hogy dolgozza ki Budapest 2017-2022 közti időszakra szóló Helyi Esélyegyenlőségi Programját. Üdvözljük azt is, hogy a tervezet elkészítésével megbízott Budapest Esély Nonprofit Kft. vitára bocsátotta a készülő program helyzetfelmérési és probléma-feltárási fejezeteit, és hogy arról személyes egyeztetéseket kezdeményezett, amelyekre Szövetségünk is meghívást kapott. A munkaanyaggal kapcsolatos legfontosabb javaslatainkat, amelyeket a 2016. június 17-i személyes egyeztetés során már ismertettünk, jelen formában is közzétesszük.

SZEXUÁLIS ÉS NEMI KISEBBSÉGEK MINT CÉLCSOPORT

Bár a munkaanyag általános célokat és alapelveket felvázoló fejezetében számos olyan általános érvénnyel megfogalmazott alapelv szerepel, amely valamennyi hátrányos helyzetű csoportra érvényes (befogadás, társadalmi aktivitás, megkülönböztetés tilalma, egyenlő bánásmód, emberi méltóság tiszteletben tartása, társadalmi szolidaritás, méltányos és rugalmas elbánás), és a megkülönböztetés tilalmáról szóló alfejezet a nemi identitás és a szexuális orientáció miatti megkülönböztetés tilalmát is nevesíti, a helyi esélyegyenlőségi program fókuszát mégis a kiemelt esélyegyenlőségi célcsoportok adják.

A munkaanyag kilenc kiemelt esélyegyenlőségi célcsoportot nevesít: ezek a nők; a gyermekek, fiatalok; a kisgyermeket nevelők; a szenior és idős korúak; a roma/cigány származásúak; a fogyatékkal élő / tartósan egészségkárosodott emberek; a mélyszegénységben / szegregátumokban élők; a hajléktalan emberek; és a migránsok (bevándorlók és menekültek). A dokumentum a szexuális és nemi kisebbségeket tehát nem említi esélyegyenlőségi célcsoportként, és nem ad arról számot, hogy a nevesített célcsoportok milyen kritériumok alapján kerültek kiválasztásra. Fontosnak tartjuk leszögezni, hogy bár a vonatkozó felsőbb szintű jogszabályok a szexuális és nemi kisebbségeket kifejezetten nem említik a helyi esélyegyenlőségi programok kötelező célcsoportjai között, mint arra az Emberi Erőforrások Minisztériumának 42873-1/2014/FFF számú levele is rámutat: a „jogszabályok megengedőek, így semmilyen célcsoportot nem zárnak ki. (...) A települési önkormányzatoknak így lehetőségük van arra, hogy a helyi esélyegyenlőségi programjukban bármilyen más célcsoportot is megjelentsenek, akiknek a helyzetük megkívánja azt, hogy intézkedési tervvel segítsék őket.” Nincs tehát jogszabály akadálya annak, hogy a helyi esélyegyenlőségi program a szexuális és nemi kisebbségeket is esélyegyenlőségi célcsoportként nevesítse.

Álláspontunk szerint a szexuális és nemi kisebbségek országos átlagot meghaladó népességen belüli fővárosi aránya, illetve a csoportot érintő széles körben elterjedt előítéletek, hátrányos megkülönböztetés és erőszak indokolják e társadalmi csoport nevesített szerepeltetését, és célzott esélyegyenlőségi lépések megtételét.

Ennek kapcsán felhívjuk a figyelmet az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa 380 (2015) számú, nemrégiben elfogadott, *A leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LGBT) emberek jogainak biztosítása:*

Európa városainak és régióinak felelőssége címet viselő határozatára,¹ amely többek között az LGBT emberek szempontjait is magában foglaló antidiszkriminációs cselekvési tervek elfogadására, az LGBT civil szervezetekkel történő együttműködésre és az LGBT emberek szempontjainak a helyi közpolitikákban történő horizontális érvényre juttatására szólítja fel az önkormányzatokat.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- **az esélyegyenlőségi program kiemelt esélyegyenlőségi célcsoportként nevesítse a szexuális és nemi kisebbségeket;**
- **a probléma-feltérési fejezet egészüljön ki a szexuális és nemi kisebbségek társadalmi helyzetét áttekintő alfejezettel;**
- **a később kidolgozásra kerülő stratégiai célok és beavatkozások e célcsoport problémáira is legyenek tekintettel.**

A szexuális és nemi kisebbségek társadalmi helyzetét bemutató fejezet javasolt szövegét jelen véleményünk 1. sz. melléklete tartalmazza. A tervezet kidolgozása során arra törekedtünk, hogy annak terjedelme, felépítése, nyelvezete a már elkészült célcsoport-fejezetekhez illeszkedjen.

TÖBBSZÖRÖS HÁTRÁNYOS MEGKÜLÖNBÖZTETÉS

Az esélyegyenlőségi problémák célcsoportokra összpontosító bemutatása szakmailag indokolt, ugyanakkor fontos lenne hangsúlyozni, hogy az egyes esélyegyenlőségi dimenziók nem egymástól függetlenek és kizárólagosak: egy személy egyszerre lehet neme és fogyatékosága, vagy életkora és hajléktalan helyzete szerint is hátrányos helyzetben, amely hátrányok összeadódhatnak, vagy csak ezen alcsoportokra jellemző speciális hátrányokat generálhatnak. A szexuális és nemi kisebbségek vonatkozásában pl. egy leszbikus nőt egyszerre érhet hátrányos megkülönböztetés szexuális irányultsága és neme miatt; egy kerekesszékes közlekedő ember nehezebben integrálódik az LGBT közösségbe; a gyermektelenség miatt az LGBT idősök esetében gyakoribb az elmagányosodás; a mélyszegénységben élő transzneműek még kevésbé férnek hozzá a csak térítés mellett igénybe vehető nemi helyreállító beavatkozásokhoz, stb. A szakirodalomban és közpolitikai nyelvezetben e problémakör megnevezésére a többszörös hátrányos megkülönböztetés vagy interszekcionalitás kifejezés terjedt el. A dokumentum célcsoportokra osztott felépítése és a többszörös hátrányos megkülönböztetés nevesítésének hiánya ezt a problémakört teljesen láthatatlanná teszi.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- **a védett tulajdonságú csoportok helyzetét elemző fejezet bevezetője egészüljön ki a többszörös hátrányos megkülönböztetés problémakörének említésével.**

---

¹ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=2304481&Site=COE&direct=true>, a magyar fordítás elérhető: http://lmbtszovetseg.hu/sites/default/files/mezo/file/coe_clra_2015_hu.pdf

SZABÁLYOZÁSI KÖRNYEZET

A Helyi Esélyegyenlőségi Program jogszabályi környezetének bemutatása fontos adalékul szolgál a felvetett problémák megértéséhez. Ugyanakkor *A települési esélyegyenlőségi program jogi és szakmai alapjai* címet viselő fejezetben (2.3) a felsorolt jogszabályok teljesen esetlegesek: nemzetközi egyezmények közül csak a fogyatékos személyek jogaival foglalkozó egyezmény szerepel (a nők elleni diszkriminációval foglalkozó CEDAW egyezmény, a gyermekek jogaival foglalkozó CRC és a faji diszkriminációval foglalkozó CERD nem); az EU irányelvek közül kizárólag a nők és férfiak foglalkoztatásával foglalkozó irányelv szerepel, sem a faji, sem pedig a foglalkoztatási irányelv nem. A felsorolásból teljesen kimaradtak az egyes esélyegyenlőségi célcsoportokra vonatkozó EU-s és nemzeti szintű stratégiák. A jogi kötéserővel bíró nemzetközi egyezmények mellett érdemes lehet a listában a meghatározó nemzetközi szervezetek által kiadott ajánlásokra is hivatkozni, hiszen ezek sok esetben konkrét beavatkozásokat javasolnak a részes államok számára.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- **kerüljenek kiküszöbölésre a 2.3 fejezetben hivatkozott jogszabálylistában található következetlenségek;**
- **a 2.3 fejezet kerüljön kiegészítésre a programban nevesített célcsoportokra vonatkozó EU-s és nemzeti szintű stratégiákkal és legfontosabb nemzetközi ajánlásokkal.**

Jelen véleményünk 2. sz. melléklete tartalmazza a hivatkozandó jogszabályok listáját, és a szexuális és nemi kisebbségek szempontjából legfontosabb nemzetközi ajánlások és stratégiák listáját.

1. SZ. MELLÉKLET: JAVASLAT A SZEXUÁLIS ÉS NEMI KISEBBSÉGEK TÁRSADALMI HELYZETÉT BEMUTATÓ FEJEZETRE

3.2 A védett tulajdonságú csoportok helyzetének elemzése

(...)

3.2.10 Szexuális és nemi kisebbségek

Szexuális és nemi kisebbségek alatt azon személyeket értjük, akik a többségtől eltérő szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel vagy nemi jellegekkel rendelkeznek. A szexuális és nemi kisebbségek nem alkotnak homogén csoportot, a kizárólag velük azonos nemű partner iránt szexuális és érzelmi vonzalmat érző leszbikus és meleg emberek tapasztalatai például jelentősen eltérhetnek a mind velük azonos, mind tőlük eltérő nemű személyek iránt vonzódó biszexuális emberekéitől. A születés kori nemükkel nem azonosuló transznemű embereknek más jogi és társadalmi problémákkal kell megküzdeniük, és sajátos helyzetben vannak a női és férfi nemi jellegek atipikus kombinációjával született interszex emberek is. E sokszínűséget érzékeltetendő a csoport megnevezésére gyakran az azt alkotó alcsoportok megnevezéséből képzett betűszóval LMBT(QI) szoktak hivatkozni.

A fővárosi LMBT népesség számáról hivatalos adatok nem állnak rendelkezésre, mivel Magyarországon sem a népszámlálás, sem nagymintás, reprezentatív kutatás a szexuális irányultságra, illetve nemi identitásra vonatkozó kérdést nem tartalmaz. Ugyanakkor 2010-ben a Magyar Szexuálterápiás és Párterápiás Egyesület szakértőinek felügyelete mellett folyt internetes kutatásban² (válaszadók száma: 151.335 fő) 4,8% vallotta magát melegnek, leszbikusnak vagy biszexuálisnak. Ez az arány a fővárosban magasabb volt, 6,3%. Ez alapján a budapesti LMB emberek száma 110.000 főre tehető. A transznemű emberek számára vonatkozóan magyarországi becslések nem állnak rendelkezésre.

Európai összehasonlításban a magyar társadalom inkább elutasító a szexuális és nemi kisebbségekkel kapcsolatban. Az Európai Társadalmi Elemzések (ESS) legfrissebb, 2014-es adatai³ szerint a magyarok kevesebb mint fele, 49%-a értett egyet azzal az állítással, hogy „hagyni kell, hogy a meleg férfiak és a leszbikus nők szabadon éljék az életüket melegként és leszbikusként, úgy, ahogy akarják”; az európai átlag 79% volt. Egy 2015-ös Eurobarometer kutatás⁴ szerint a magyarok 49%-a ért egyet azzal, hogy a meleg, leszbikus és biszexuális embereknek a heteroszexuális emberekkel azonos jogokat kell biztosítani; az EU átlag 71% volt. Ugyanezen kutatás szerint a magyarok mindössze 34%-a támogatja, hogy a transznemű emberek nemüket hivatalosan is megváltoztathassák; az EU átlag 63%. A kutatások következetesen azt találták, hogy bár a nagyobb településeken lakók általában nyitottabbak, nem a budapestiek, hanem a megyeszékhelyeken lakók a legelfogadóbbak.

A negatív attitűdök nem ritkán diszkriminációs helyzetekké alakulnak: az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének 2012-es, az LMBT közösség körében végzett kutatása⁵ szerint (magyar

² Az ország szexesztje. Közzé nem tett adat, az adatfájl elérhető a Hátér Archívumban. Bővebb információ: <http://www.parterapia.hu/szexteszt.html>

³ European Social Survey Round 7, 2014. Részletes adatok: <http://www.europeansocialsurvey.org>

⁴ Európai Bizottság (2015) *Discrimination in the EU in 2015. Special Eurobarometer 437*. <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/68004> Részletes adatok: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2077>. Továbbiakban: Eurobarometer 2015.

⁵ Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) (2014) *EU LGBT survey - European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey - Main results*. <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/eu-lgbt-survey-european-union-lesbian-gay-bisexual-and-transgender-survey-main> Részletes adatok: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-lgbt-survey-2012>. Továbbiakban: FRA 2012.

válaszadók száma: 2.267 fő) a kutatást megelőző 12 hónapban a magyar válaszadók 45%-a számolt be róla, hogy szexuális irányultsága és 15%-a, hogy nemi identitása miatt hátrányos megkülönböztetés vagy zaklatás érte. A magyar válaszadók 83%-a szerint az LMBT személyek iránti gyűlölet és ellenérzés nyilvános kifejezése eléggé vagy nagyon elterjedt az országban.

Az előítéletekkel és a hátrányos megkülönböztetéssel szemben az LMBT közösség tagjai leggyakrabban úgy védekeznek, hogy elrejtik környezetük elől szexuális irányultságukat és/vagy nemi identitásukat. A fent már idézett FRA kutatás adatai szerint a magyar válaszadók mindössze 13%-a vállalta nyíltan teljes mértékben szexuális irányultságát vagy nemi identitását munkahelyén; az EU átlag 22%. Az MTA Szociológiai Kutatóintézete és a Háttér Társaság LMBT emberek körében végzett 2010-es kutatása⁶ (válaszadók száma: 2.755 fő) szerint a rejtőzködés még a közvetlen környezet felé is jelen van: a válaszadók 42%-a nem vállalja szexuális irányultságát/nemi identitását anyja, 58%-a apja felé; 85% rejtőzködik tágabb családjá, 89% szomszédai előtt. Fontos megjegyezni, hogy a fővárosban élő LMBT emberek jóval nyíltabbak szexuális irányultságuk, ill. nemi identitásuk vonatkozásában: míg a kisebb városokban pl. anyjuk előtt 54% rejtőzködik, Budapesten csak 32%. Ennek köszönhető az is, hogy míg országos átlagban a magyaroknak csak 14%-a ismer személyesen LMBT embert, a fővárosban ez az arány 26%; transz emberek esetén 5, ill. 8%.⁷

A szexuális irányultság és nemi identitás nagyobb arányú felvállalása a fővárosban a diszkriminációs incidensek magasabb számához vezet: míg a vidéken élők 4, 11, illetve 17%-a számolt be lakhatási, munkahelyi, illetve oktatási diszkriminációról, ez az arány a fővárosban 8, 16 és 20%. Ugyanez figyelhető meg a homofób és transzfób erőszakos támadások kapcsán: míg vidéken 11%, a fővárosban 16% vált szexuális irányultsága vagy nemi identitása miatti támadás áldozatává; a transz közösség körében ez az arány jóval magasabb: 19, illetve 34%.⁸

Míg az LMBT emberek foglalkoztatottsága a többségi társadalomtól nem tér el érdemben, a transz emberek körében a munkanélküliség komoly problémát jelent: a transznemű válaszadók 62%-a volt élete során több mint három hónapot meghaladó ideig munkanélküli (a nem transz válaszadók esetén az arány 39%); az LMBT válaszadóknál közel kétszer nagyobb arányban voltak a kutatás felvételekor is munkanélküliek (12, illetve 5%).⁹ Ha munkához is jutnak, az LMBT közösség tagjai gyakran vannak kitéve munkahelyi zaklatásnak, illetve homofób vagy transzfób munkahelyi légkörnek: 45%-uk tapasztalt negatív megjegyzéseket vagy bánásmódot munkahelyén LMBT hovatartozásával kapcsolatban.¹⁰ A munkahelyi incidensek jelentős része teljes látenciában marad: mindössze az áldozatok 15%-a tett panaszt a zaklató fellépés miatt.¹¹ Egy HR munkatársak körében végzett friss felmérés¹² megállapította, hogy a válaszadók kevesebb mint egyharmada (30%) volt tisztában azzal,

⁶ Dombos et al. (2011). "Az LMBT emberek magyarországi helyzetének rövid áttekintése." In Takács Judit (szerk.): *Homofóbia Magyarországon*. Budapest: L'Harmattan. 35-54.o. <http://mek.oszk.hu/10400/10446/10446.pdf> A vidék-főváros bontás közzé nem tett adat, az adatfájl elérhető a Háttér Archivumban. Továbbiakban: LMBT 2010.

⁷ Eurobarometer 2015.

⁸ LMBT 2010.

⁹ Háttér Társaság (2016) *A leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű emberek munkahelyi tapasztalatai Magyarországon. Az LMBT Kutatás 2010 eredményei alapján*. <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/lmbt-kutatas-2010-munka>. Továbbiakban: LMBT 2010 Munka.

¹⁰ FRA 2012.

¹¹ LMBT 2010 Munka.

¹² Háttér Társaság (2016) *"Bármilyen belőle?" Az LMBTQI emberek foglalkoztatási és munkahelyi hátrányos megkülönböztetése*. <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/barmilyenbelole>

hogy a hatályos jogszabályok kötelezik a munkáltatót, hogy fellépjen az LMBTQI munkavállalókat munkatársaik részéről érő beszólások, megaláztatások ellen. Az ellenséges munkahelyi légkör és a rejtőzködés jelentősen rontja az LMBT munkavállalók munkahelyi teljesítményét, ezzel pénzben is kifejezhető károkat okozva a munkáltatóknak.

A homo- és biszexualitásnak önmagában nincsenek egészségügyi következményei, a többségtől eltérő szexuális irányultság nem betegség, nem szorul kezelésre. Az ellenséges társadalmi közeg hatására (az ún. kisebbségi stressz révén) azonban kialakulhatnak – elsősorban a mentális egészséget érintő – problémák. A fent idézett MTA-Háttér kutatás¹³ szerint a kutatásban résztvevő LMBT emberek a magyar népességhez viszonyítva háromszor akkora arányban számoltak be öngyilkossági gondolatokról (12% v. 41%) és több mint négyszer akkora arányban öngyilkossági kísérlet(ek)ről (3% v. 14%). Magasabb a körükben az alkohol- (10% v. 69%) és droghasználat is (2% v. 27%). A férfiakkal szexelő férfiak (MSM) esetében a nemi úton terjedő betegségek (elsősorban, de nem kizárólag a HIV) kockázata nagyobb. A 2015-ben ismert úton megfertőződött újonnan kiszűrt HIV-fertőzöttek 84% közülük került ki. A 2.487 regisztrált HIV fertőzött 58%-a a fővárosban él.¹⁴ Az MSM körben magasabb a prosztatata- és végbélrák kialakulásának kockázata; leszbikus nők esetében a kutatások a mell- és a méhnyakrák magasabb előfordulási arányát mutatták ki.¹⁵ Komoly problémát jelent, hogy a diszkriminációtól való félelem miatt az LMBT emberek vonakodnak szűrővizsgálatokon részt venni, és csak későn jutnak megfelelő orvosi ellátáshoz. Az Alapjogi Ügynökség többek között magyar egészségügyi szolgáltatók körében végzett kutatása¹⁶ megállapította, hogy a homo- és biszexualitásra betegségként tekintő elavult nézetek még ma is jelen vannak a szektorban dolgozók körében, ugyanakkor nagyon alacsony az LMBT embereket érintő speciális egészségügyi problémákkal kapcsolatos tudatosság.

A transznemű emberek egészségügyi ellátása kiemelt figyelmet igényel, hiszen egy részük identitásuk minél teljesebb megélése érdekében nemi helyreállító beavatkozásokat vesz (venne) igénybe. Ezen kezelések Magyarországon jogi és szakmai vákuumban működnek, mindössze 10%-os - példátlanul alacsony - TB-támogatás mellett. Az egészségügyi személyzet nincs felkészülve a transznemű emberek orvosi ellátására: a téma hiányzik alapképzésükből, és bár az egészségügyi kormányzat a 2000-es évek eleje óta ígéri egy orvosszakmai protokoll összeállítását, ez a mai napig nem készült el. A TransVanilla Transznemű Egyesület 2014-ben végzett kutatást¹⁷ a transznemű emberek egészségügyi ellátással kapcsolatos tapasztalatairól (válaszadók száma: 253 fő, közülük 34% budapesti). A válaszadók 58%-a nyilatkozott úgy, hogy előfordult, hogy szükséges lett volna felkeresnie háziorvosát vagy szakorvost, de erre nem került sor; 19%-uk számolt be a kezelés megtagadásáról, 21%-ukat érte zaklatás vagy megalázás egészségügyi szolgáltatónál, 31% számolt be szükségtelenül intim kíváncsiságról a személyzet részéről, és 35% nyilatkozott úgy, hogy speciális igényeit nem vették figyelembe.

Bár az élettársi és a bejegyzett élettársi kapcsolat révén az azonos nemű párok - a gyermekvállalás kivételével - a különmemű párokhoz hasonló jogi elismerésben részesülnek,

¹³ Háttér Társaság (2015) *A leszbikus, meleg és biszexuális emberek tapasztalatai az egészségügyben Magyarországon. Kutatási beszámoló.* <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/egeszsegugy-2014>

¹⁴ Országos Epidemiológiai Központ (2016) *Epinfo.* 23. évfolyam 30. szám. www.oek.hu/oekfile.pl?fid=6832

¹⁵ Institute of Medicine (2011) *The Health of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender People: Building a Foundation for Better Understanding.* <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK64806/>

¹⁶ Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) (2016) *Professionally speaking: challenges to achieving equality for LGBT people.* http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-lgbt-public-officials_en.pdf

¹⁷ Transvanilla Transznemű Egyesület (2014) *TransCare - A transz* embereket egészségügyben érő diszkrimináció dokumentálása Magyarországon.* http://transvanilla.hu/images/letoltesek/TransCare_online.pdf

a különböző kedvezmények és juttatások igénybevételét jelentősen akadályozza az érintettek jogtudatosságának hiánya, illetve az ügyintézők vonatkozó jogi ismereteinek hiánya. Az FRA fent idézett kutatása szerint a magyar LMBT válaszadók mindössze 55%-a tudott róla, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat intézménye létezik. Bár a jogszabályok nem könnyítik meg, hogy az azonos nemű párok gyermeket vállaljanak (a közös örökbefogadás és a mesterséges megtermékenyítés szabályozása kifejezetten diszkriminatív), az elmúlt években jelentősen nőtt a gyermeket nevelő azonos nemű párok (szívárványcsaládok) száma. A 2011-es népszámlálási adatok szerint¹⁸ az azonos nemű bejegyzett élettársak 12%-a, az azonos nemű élettársak 24%-a nevel gyermeket Magyarországon. A fent idézett MTA-Háttér kutatás¹⁹ szerint ugyanakkor az LMBT válaszadók 54%-a szeretne gyermeket vállalni (a leszbikus és biszexuális nők körében ez az arány 65%), így a jövőben a szívárványcsaládok számának jelentős növekedése várható. Az elmúlt időszakban számos olyan eset látott napvilágot, amikor gyámhivatali vagy gyermekvédelmi ügyintézők, oktatási vagy egészségügyi intézmények diszkriminatív módon léptek fel az ilyen családokkal szemben.

Az LMBT közösség különösen sérülékeny csoportját alkotják az LMBT fiatalok. Az MTA Szociológiai Kutatóintézete és a Háttér Társaság 2010-es kutatása²⁰ szerint az LMB fiatalok 50%-a esetében már 14 éves kora előtt, további 35%-uk esetében 14 és 18 éves kora között tudatosul szexuális irányultsága. A transznemű fiatalok esetén a születéskor nekik tulajdonított nemmel való azonosulás hiánya még korábban tudatosul: 63%-uk esetében már 14 éves koruk előtt, további 25% esetében 14 és 18 éves kor között. Az LMBT fiataloknak elsősorban támogatásra, megerősítésre, a felmerülő kérdések tényszerű megválaszolására van szükségük, különösen ha kapcsolatuk a családjukkal nem problémamentes. Az FRA fent már idézett kutatása ugyanakkor azt találta, hogy az LMBT emberek 60%-a személyesen, 93%-a pedig társai révén negatív megjegyzésekkel vagy bánásmóddal találkozott iskolájában. Az MTA-Háttér kutatás résztvevői ugyanakkor arról számoltak be, hogy a tanárok mindössze az ilyen esetek 18%-ban szóltak rá a zaklató diákokra, 59%-uk semmit sem tett, 17% pedig kifejezetten a zaklató diák pártját fogta. A Háttér Társaság, a Romaversitas, a Társaság a Szabadságjogokért és a Tett és Védelem Alapítvány 2015-ben 331 középiskola részvételével zajlott kutatása²¹ szerint csak az iskolák töredékében (15 iskolában, közülük 4 fővárosi) van kidolgozott eljárásrend a zaklatásos esetek kezelésére. A nemzetközi szakirodalom²² szerint a homofób és transzfób iskolai zaklatás jelentősen hozzájárul az LMBT fiatalok korai iskolaelhagyásához. Az iskola mellett az LMBT fiatalok számára a család is az elutasítás színtere lehet: egy 2007 magyar kutatás szerint (válaszadók száma: 1.122 fő) a résztvevők 36%-ának volt konfliktusa szexuális irányultsága vagy nemi identitása miatt családjával (azok közül, akik előbújtak). A nemzetközi szakirodalom szerint a családi elutasítás komoly szerepet játszik abban, hogy az LMBT fiatalok jelentősen felülreprezentáltak a hajléktalanok között²³ és

---

¹⁸ A Központi Statisztikai Hivatal KSH/ADKI/198-2/2016 sz. adatkérésre adott válasza, elérhető a Háttér Archivumban.

¹⁹ Háttér Társaság (2015) *Azonos nemű párok párkapcsolatai és gyermekvállalása Magyarországon. Az LMBT Kutatás 2010 eredményei alapján.* <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/lmbt-kutatas-2010-partner-gyermek>

²⁰ Háttér Társaság (2015) *A leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű emberek iskolai tapasztalatai Magyarországon. Az LMBT Kutatás 2010 eredményei alapján.* <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/lmbt-kutatas-2010-oktatas>

²¹ Együtt az Iskolai Zaklatás Ellen (2016) *Útmutató az előítéletes alapú iskolai zaklatás megelőzéséhez és kezeléséhez.* <http://iskolaizaklatas.hu/utmutato>

²² UNESCO (2016) *Out in the Open. Education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression.* <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002446/244652e.pdf>

²³ The Albert Kennedy Trust (2015) *LGBT youth homelessness: A UK national scoping of cause, prevalence, response, and outcome.* http://www.akt.org.uk/webtop/modules/_repository/documents/AlbertKennedy_ResearchReport_FINALInteractive.pdf;

Administration for Children and Families, US (2016) *Street Outreach Program. Data Collection Study Final Report.* https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/fysb/data_collection_study_final_report_street_outreach_program.pdf

a gyermekvédelmi rendszerben.²⁴ A család és a kortárs csoport elutasítása, valamint a pozitív szerepmoდეllek hiánya miatt az LMBT fiatalok körében különösen gyakoriak a fent elemzett mentális egészséggel kapcsolatos problémák.

A szexuális és nemi kisebbségek a korábbi esélyegyenlőségi programban nevesített célcsoportként nem szerepeltek, ugyanakkor az országos átlagot meghaladó népességben belüli fővárosi arányuk, illetve a csoportot érintő, fent elemzett sajátos problémák indokolják külön szerepeltetésüket. A korábbi esélyegyenlőségi program intézkedési tervében szereplő, a csoporthoz kifejezetten kapcsolódó intézkedések (Pride Fesztivál támogatása, melegbarát szórakozóhelyek és idegenforgalmi szálláslehetőségek listája a fővárosi portálon) nem valósultak meg; ugyanakkor több LMBT civil szervezet tevékenységét is bemutatja az esélyegyenlőségi jó gyakorlatokat szemlélő *Esélyegyenlőségi almanach* c. kiadványunk, illetve a csoporttal kapcsolatos ismeretek megjelentek a Budapest Esély által önkormányzati dolgozóknak ingyenesen biztosított kommunikációs és munkahelyi esélyegyenlőségi képzésekben. A fővárosban közel egy tucat, különböző területeken (oktatás, kultúra, egészségügy, jogvédelem, sport) aktív LMBT civil szervezet működik, amelyek a tervezett beavatkozások megvalósításába partnerként bevonhatók.

3.3 Helyzetértékelés, fő esélyegyenlőségi problémapontok meghatározása célcsoportok szerinti bontásban

(...)

3.3.10 Szexuális és nemi kisebbségek

1. A széles körben elterjedt előítéletek és negatív viszonyulás az LMBT emberek irányában gyakran diszkriminatív fellépéshez, zaklatáshoz vezet az iskolákban, munkahelyeken és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés során. A homofób és transzfób légkör negatívan hat az LMBT diákok és munkatársak iskolai, illetve munkahelyi teljesítményére.
2. A jogszabályi rendelkezések ismeretének hiánya az LMBT emberekkel kapcsolatba kerülő szakemberek, ügyintézők körében akadályozza az LMBT emberek számára biztosított jogosultságok és védelmi intézkedések megfelelő érvényesülését.
3. A jogi szabályozás (gyermeket nevelő azonos nemű párok, nem jogi elismerése) és szervezeti normák hiánya kiszolgáltatottá teszi az érintetteket, és teret enged az önkényes, diszkriminatív fellépésnek.
4. Az alacsony jogtudatosság és a szexuális irányultság / nemi identitás nyilvánosságra kerülésétől való félelem miatt az LMBT embereket érő jogsértések nem kapnak nyilvánosságot és jóvátétel nélkül maradnak.
5. A társadalmi elutasítás és diszkriminatív incidensek hatására kialakuló kisebbségi stressz negatívan hat az LMBT emberek mentális egészségére; az egészségügyi ellátórendszer nincs felkészülve az LMBT emberekkel sajátos szükségleteire.

IGLYO-ILGA-Europe (2006) *The social exclusion of young lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) people in Europe*. <http://www.iglyo.com/resources/lgbt-social-exclusion-2006>

²⁴ Williams Institute (2014) *Sexual and Gender Minority Youth in Foster Care*. http://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/LAFYS_report_final-aug-2014.pdf

2. SZ. MELLÉKLET: A JAVASOLT JOGSZABÁLYI HIVATKOZÁSOK LISTÁJA

Általános hivatkozások

A Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról

A Tanács 2000/43/EK irányelve (2000. június 29.) a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról

A Tanács 2004/113/EK irányelve a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról

1969. évi 8. törvényerejű rendelet a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről

1982. évi 10. törvényerejű rendelet a nőekkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről

1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről

Szexuális és nemi kisebbségekre vonatkozó hivatkozások

A Miniszteri Bizottság CM/Rec(2010)5. sz. ajánlása a tagállamok felé a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő diszkrimináció leküzdését célzó intézkedésekről

Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa 380. sz. határozat (2015) A leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) emberek jogainak biztosítása: az európai városok és régiók felelőssége

Európai Bizottság LMBTI-személyek egyenlőségének előmozdítását célzó intézkedéseket tartalmazó dokumentuma